

פרקי חיים

בשערי תורה נקבע עלי גליון מעט מתולדות חייו של מורנו ורבנו הגאון הגדול רבי אליהו אבא שאול זצ"ל, ראש ישיבת "אור לציון", בן יחיד לאביו הגאון החסיד, רבן של ישראל, צדיק יסוד עולם, מרנא ורבנא רבי בן ציון אבא שאול זצוק"ל, בעל ה"אור לציון" זי"ע, שעלה בסערה השמימה ביום שני ח' אייר תשפ"ב, בשנת השבעים לחייו.

לידתו

רבינו נולד ביום כ"ה סיון שנת תשי"ב, ובהיכנסו בבריתו של אברהם אבינו, נקרא שמו בישראל על שם סבו מצד האב, הצדיק והחסיד רבי אליהו אבא שאול זצ"ל, מייסד בית הכנסת "אהל רחל" בירושלים, שהיה גם הסנדק, כאשר המוהל היה רבו הצדיק חכם צדקה חוצין זצ"ל, מדמויות ההוד של ירושלים.

נשמתו של רבינו ירדה לעולם בברכת הצדיקים, שניים מגדולי הדור. היה זה כעבור כמה שנים לנישואי אביו רבינו הגדול זי"ע, ועדיין לא נפקדו הוא והרבנית הדסה ע"ה, בת הגאון השקדן רבי יוסף חיים שרבני זצ"ל, שנה אחת במוצאי יום הכיפורים ניגש רבינו הגדול לרבו המובהק מרן הגאון רבי עזרא עטייה זצ"ל, להתברך בזרע קודש של קיימא, ונענה: הן אמרו רבותינו "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים", ותלמיד חביב על רבו כגופו ממש, איעצך לנסוע לבני ברק ולהתברך מפי החזון איש זי"ע.

כמצווה ועומד נסע רבינו הגדול אל מעונו של גאון ישראל, הביע משאלתו והגאון ברך בבטחה: בן זכר של קיימא! לימים נמצא שמו של רבינו ושם אמו מופיע בדפי רשימת שמות של תפילה שסידר לעצמו מרן החזו"א.

ובאותה תקופה התגורר בירושלים האדמו"ר הקדוש רבי אהרן מבעלז זצוק"ל, נכנס רבינו הגדול לחדרו של הצדיק, הרבי הושיט לו את ידו הטהורה ואחז בה דקות ארוכות, דפק בחוזקה על גבו כמה פעמים, ואמר: בן זכר...

ברכת הצדיקים נשאה פרי, ולתקופת השנה נולד הבן יקיר הגאון רבי אליהו זצ"ל.

ילדותו

רבינו גדל כל ימיו בין חכמי ירושלים של מעלה, אנשים של צורה, מהם ינק תורה וספג ראה, כבן לרבינו הגדול זי"ע, היה עד ראייה ועד שמיעה למעשיהם של צדיקים, תורתם וחכמתם. ובפרט מראש הישיבה הגאון רבי עזרא עטייה זצ"ל, ששמו וזכרו לא מש מפי רבינו הגדול מיום עמדו על דעתו ועד סמוך להסתלקותו, ובהשראת דמותו האצילה צעד רבינו

כילד רך בשנים, ודרכה עיצב את אישיותו. כנין ונכד למקובל הגאון הקדוש חכם יהושע שרבני זצ"ל, זכה רבינו לקרבה ואהבה מיוחדת, ולימים לימדו את דרך הלימוד שהיו לומדים חכמי בגדד בתקופת הזוהר במחיצת רבן של כל בני הגולה רבינו יוסף חיים זי"ע, ב"מדרש בית זלכא".

בהיכל הישיבה קול תורה

בשנות ילדותו למד רבינו בתלמוד תורה "יבנה", ומעבר לכך למד תורה מפי זקנו השקדן של ירושלים, הגאון רבי יוסף שרבאני, ואחיו הגאון רבי שאול, זכר צדיקים לברכה. בהגיעו למצוות שלחו רבינו הגדול לתלמוד תורה מפי ידידו הגאון המפורסם רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, בישיבת "קול תורה", לא אחת התבטא עליו שהוא מגדולי ירושלים האמיתיים! בישיבת קול תורה זכה רבינו לקרבה מיוחדת מאת ראש הישיבה שהאציל מרוחו עליו, שנים ארוכות הקפיד רבינו להשתתף בכל השיעורים בגמרא כשהוא מסדרם במחברתו, וראש הישיבה היה מעיין לפרקים ברשימות ומעיר הערותיו. חיבה יתרה נודעה לרבנו לשיעורי רבו הגרש"ז במשניות סדר זרעים, ולא ויתר על שיעור, והשאיר אחריו ברכה בכתב ידו שיטה ערוכה וברורה בסוגיות אלו. רבינו העיד, שקיבל מרבו הגרש"ז את המתיקות והעריבות שהיתה לו בלימוד התורה.

רבינו הגדול החשיב את הגרש"ז לרבו המובהק של בנו, רבינו סיפר שאביו הזהירו לחשוש לדעת רבו הגרש"ז בהוראה כשדעתו היתה להחמיר, וכגון בדין פתיחת בקבוקים בשבת, בשבתות ששהה רבינו בבית, היה רבינו הגדול פותח עבורו, ונימק שאינו מניח לו לפתוח - שלא יעבור על דעת רבו (עי' שש"כ ח"א פ"ט סעי' יח בהערה סו).

לימים, בהגיע רבינו לפרק האיש מקדש, הזמין את הגאון רבי שלמה זלמן בשליחות רבינו הגדול, במעמד החופה נתכבד ראש הישיבה בסידור חופה וקידושין, וסירב, הצביע לעבר רבינו הגדול שהוא הראוי לזה. רבינו הגדול שמע ופסק על אתר: "רבו קודם לאביו" (ב"מ לג ע"א, הוריות יג ע"א).

בתקופת לימודיו בישיבת "קול תורה", ינק רבינו חכמה ומוסר מפי משגיח הישיבה הגאון הצדיק רבי גדליה אייזמן זצ"ל, ורשם הרבה שיחות מפיו.

ועוד מאותה תקופה רבת הוד, זכה רבינו ליצוק מים על ידיו הטהורות של גאון המוסר הגה"צ רבי אל"ה לופיאן זצ"ל, אשר היה מגיע לפרקים לביתו בשכונת בית וגן, וקבע מקום לימודו ותפילותיו בהיכל הישיבה "קול תורה", והיה רבינו מלווהו מהישיבה לביתו, ובזמן זה קיבל ממנו הליכות והנהגות.

בהיכל הישיבה פוניבז'

עם סיום ג' שנות לימוד בהיכל ישיבת "קול תורה", בתחילת חודש אלול תשל"א, עבר רבינו ללמוד בישיבה הגדולה "פוניבז'" ללמוד תורה מפי מרנן ורבנן ראשי הישיבה, הרבנים הגאונים, רבי שמואל רוזובסקי, רבי דוד פוברסקי, ורבי אלעזר מנחם מן שך, זכר צדיקים לברכה.

כבן יחיד לא היתה קלה החלטה זו, ורבינו קיים בעצמו "הוי גולה למקום תורה", ושקד על תלמודו במשנה מרץ, רבני הישיבה הטביעו בו את חותם נתיבות העיון העמוק עם פלפול וחרifות, וכך בנוסף ללימוד הפשט שקיבל מאביו ובישיבת קול תורה, השלים חלקו בנוסח המקובל בבתי מדרשם של גאוני ליטא.

התמדתו המופלגת היתה לשם דבר בישיבה, חבריו מאותה תקופה העידו על הסערה והמרץ שהיו מנת חלקו. לימודו היה ברצף מבוקר עד ערב, ואחר שינה בשעות הקטנות של הלילה, שקד שוב על לימודו לפנות בוקר.

על עולמו של רבינו באותה תקופה ניתן להתרשם מתוך מכתבו להוריו הדואגים לשלומם, וכמענה לשאלתם באשר כמעט ואינו מתקשר, השיב:

"ברגע זה אני חוזר מהטלפון לאחר השיחה איתכם, וכפי שאני רואה הנכם מודאגים, לכך הנני חוזר וכותב ששלומי לא רק טוב אלא פנטסטי. הסיבה שקשה עלי לצלצל יותר, כי את האוכל אני מסיים בשמונה וחצי, והסדר מתחיל בתשע, ואני חפץ להתחיל לפני הזמן, ותמיד יש מי שמדבר בטלפון, ואני נאלץ להמתין, כך שאני יוצא מופסד בזמן, אם אוכל להתקשר זה רק בכמה דקות לתשע בערב, אבל כיון שאבא לא בבית, אין תועלת בשיחה..."

אהבתו לתורה לא ידעה גבול, מעולם לא ביקש לשבת בשלוה, נפשו לא הסתפקה באור הגדול שמאיר בביתו, והיא שעמדה לו לקרבה יתרה אצל ראשי הישיבה, וכך זכה להיות נמנה בין גדולי התלמידים.

בישיבה למד בחברותא עם גיסו לעתיד הגאון רבי יעקב מועלם זצ"ל, בנו של חותנו הגאון רבי יהודה מועלם זצ"ל, ויחד עם רבי יעקב שהיה תלמיד ותיק לראש הישיבה הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל, זכו השניים לקרבה מיוחדת שבאה לביטוי במכתב שכתב ראש הישיבה לרבינו אחר נישואיו, וכה היו דבריו:

"מעלת ידידי הנעלה, האברך המצוין בשערים, חו"ב ושנן, הרב מו"ר אליהו אבא שאול נ"י ויגיל, מטובי תלמידיה של ישיבת פוניבז' אשר למד בשקידה רבה, וישם חלקו בין העמלים בתורה, וזכה לעלות במעלות התורה והיראה, וידיו רב לו להעמיק חקר בתלמוד ובדברי הראשונים והאחרונים, לברר וללבן ולאסוקי שמעתתא בחידושי תורה בהבנה ישרה ומנומקת בטוב טעם ודעת. כן הוא מוכתר בנימוסין ובמדות, ישר דרך ונעים הליכות, ודעת רבונא, וחבריו מרוצים ממנו מאוד".

רבינו ציין לא אחת את כוחו הגדול של ראש הישיבה במסירת שיעורים ובהעמדת הסוגיות בבהירות עצומה.

חברותא נוספת קבע רבינו בין הסדרים עם ידידו ורעו הגאון רבי חיים קוק שליט"א, לימים ראש ישיבת "תורת רפאל", בשעה 5:00 לפנות בוקר, במסגרת זו סיימו סדר קודשים. בשעה זו היה לומד בהיכל הישיבה גם ראש הישיבה הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל, ובעקבות סדר זה נקשרו התלמידים הצעירים אל רבם הגדול.

עם כניסתו של רבינו אל שיעורו הנודע של ראש הישיבה הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל, מצא בו ראש הישיבה כלי מחזיק ברכה, וכאות הערכה קרא לו יום אחד ושאלו אם

הבין את השיעור שנמסר באידיש, רבינו השיב שהבין את עיקרי הדברים, אך ראש הישיבה לא הסתפק בכך, ואמר: "מן הראוי היה שאמסור את השיעור בלשון הקודש לכבודך, אבל מה אעשה ומייסד הישיבה הרב כהנמן זצ"ל ביקשני למסור באידיש. ובכן, כל יום אחרי השיעור אחזור לך על השיעור בלשון הקודש". וכך תקופה ארוכה זכה רבינו לשיעור פרטי מפי רבן של ישראל, עד שכבר לו הוצרך לזה.

קרבה זו עמדה לרבינו לימים, בעת יסוד רשת התלמודי התורה שעמד בנשיאות ראש הישיבה הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל ורבינו הגדול זי"ע, כאשר עולם התורה הספרדי היה זקוק לתמיכתו האישית של ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל, עמד רבינו לימים אביו רבינו הגדול, והיה לאיש סודם של ענקי הדור במפעל חשוב זה בהיותו יוצא ונכנס בין ארזי הלבנון, מבית מדרשו של אביו מרן האור לציון, לבית מדרשו של רבו מרן הרב שך, זכר צדיקים לברכה, וכך עשה ופעל שלא תשתכח תורה מישראל.

נישואיו

בשנת תשל"ה, נשא רבינו לאשה את רעייתו הצדקת תבלחט"א, בת הגאון הצדיק רבי יהודה מועלם זצ"ל, מראשי הישיבה הגדולה "פורת יוסף", ומידידיו הותיקים של רבינו הגדול מתקופת הזוהר של הישיבה בין החומות, במחיצת ראש הישיבה הגאון רבי עזרא עטייה זצ"ל.

הכל נטלו חלק בשמחתו של בחיר החבורה, ולא בליל החופה בלבד, כל שבעת ימי המשתה התכנסו ובאו, ששו ושמחו. אביו רבינו הגדול ביקש לקיים מנהג זה ב"בית חתנים" כתקנת חכמים וכנהוג בדור הקודם, ולכן קבע את בית המשתה שבעת ימים בחצר ביתו ברחוב אלקנה, לשם הוזמנו כל יום קבוצה אחרת מהיכלי התורה וחכמי ירושלים, לשמוח ולשמח.

במחיצת הגאון רבי יצחק הוטנר

אחר נישואיו, במשך קרוב לשמונה שנים, למד רבינו בכולל האברכים 'פחד יצחק' מיסודו ובראשותו של הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל. רבינו קיבל את המלצתו החמה של מורו ורבו הגאון רבי שמואל רוזובסקי, ותיכף בכניסתו לבית המדרש נמנה בין האברכים המופלגים ביותר בכולל, שם למד בחברותא עם ידידו ורעו יבדלחט"א הגאון רבי דוד כהן שליט"א, ראש ישיבת חברון.

ה"חברותות" העידו על יגיעתו העצומה בתורה, ועל המעוף הכביר בידעתה, בשנים אלו למדו יחד בעיון עצום, מסכתות עירובין נדה ומקואות, וחלקים מתלמוד ירושלמי על סדר זרעים, לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. באותה תקופה פתח הרב הוטנר בפני רבינו שערים בדרך לימוד פנימיות התורה.

קיבל ומסרה

בשנת תשמ"ג - נקרא רבינו על ידי אביו רבינו הגדול, להרביץ תורה בישיבה לצעירים מצטיינים - 'יקירי ירושלים' שנפתחה לא מכבר על ידי הגאון רבי יהודה כהן שליט"א, יחד עם דודו של רבינו, הגאון רבי ראובן שרבני זצ"ל, מתלמידי רבינו הותיקים. רבינו נטל על שכמו את עול מסירת השיעורים בשיעור ב', וזכה להעמיד במבצר של תורה זה תלמידי חכמים מופלגים, שחלקם משמשים כיום בהרבצת תורה ויראה.

בשנת תשמ"ו הביא רבינו לישיבה את רבו הגדול מרן הגרא"מ שך זצ"ל, אשר מסר שיעור מיוחד לתלמידי הישיבה בעומק הסוגיות, בסיום דבריו העיד הרב שך, שאת שיעורו זה כצורתו מסר בהיכל הישיבה פוניבז', ושמחתו כפולה ומכופלת בראותו שהקימו ישיבה ספרדית הראויה לשיעורים כה עמוקים, ובירך את רבינו ואת ראש הישיבה, שיזכו להקים עולה של תורה.

בשלהי אותה שנה התבקש רבינו על ידי אביו רבינו הגדול לשמש כמגיד שיעור בישיבת "פורת יוסף", לימים סיפר רבינו, שנענה להצעה זו כיון שהשתוקק להתקרב לגדולי הדור הספרדים, אביו רבינו הגדול, לצד רבי יהודה צדקה ורבי יוסף עדס, זכר צדיקים לברכה, ולקבל מדרכי הנהגתם.

השיעור הראשון בישיבת התקיים בראש חודש אלול שנת תשמ"ו, במעמד אביו רבינו הגדול. בסוף השיעור הוציא רבינו הגדול פרי חדש ובירך בהתרגשות גדולה "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה", והסביר שביום זה חברו יחדיו שני הדברים החביבים עליו ביותר - בנו יחידו, וישיבת פורת יוסף, ולכן יום שמחת ליבו הוא. וכך שנים ארוכות העמיד רבינו תלמידים מובהקים, אותם טיפח וריבה בדרך לימודו הייחודית.

בנוסף למסירת השיעורים נשא רבינו בעול הנהגת הישיבה, לצד ראשי הישיבה זצ"ל, ועמד לימינם בתקופת תלאותיה של הישיבה, ואכמ"ל.

רשת החינוך התורני

באותם שנים שקדו רבינו האור לציון וראש הישיבה הגאון רבי יהודה צדקה זכר צדיקים לברכה, על הצלת ילדי ישראל מבני עדות המזרח, ובעצה אחת הקימו רשת תלמודי תורה לתינוקות של בית רבן. נושא נשגב זה היה נשמת חיהם, בו השקיעו את תמצית כוחם, ולשם כך הקריבו חלק נכבד מעסקם הנמרץ בהרבצת תורה בישיבת "פורת יוסף". ראו בכך חומת מגן להקמת דורות של בני תורה ספרדים, להשיב לב אבות על ידי בניהם שיתחנכו לתורה. ראש הישיבה היה אחר כמה אירועים לבביים, ורבינו הגדול אך התאושש מחוליו בשנת תשמ"ג, אך שום דבר לא מנע מהם למסור נפשם למען קיום דור העתיד, וכך בכוחות גוף ונפש על טבעיים נשאו במשא הפעילים בכל שלבי הקמת תלמודי התורה מהמסד ועד הטפחות.

רבינו נבחר להיות חבר בהנהלת תלמודי התורה, ויחד עם כמה מתלמידי רבינו, ובראשם דודו הגאון רבי ראובן שרבני זצ"ל, נטל חלק נכבד בפעילות נשגבה זו, ועשה שלא תשתכח

תורה מישראל. וכבן לאביו רבינו הגדול התלווה אליו לא אחת אל עבר הים במסעו למגביות כספים, כשהוא מוציא ומכניס ברגישות ומסירות נפלאה.

כספי התרומות נועדו לרכישת מבנים והחזקתם, אך חברי ההנהלה נדרשו לקבל אישורי בניה מהרשויות, ולצורך זה היה מתבקש שהרשת תהיה מוכרת על ידי הממשלה, וההכרח מחייב לסנף את רשת החינוך לזרם חינוכי המוגדר כ"מוכר שאינו רשמי", ולכך הוצרכו לתמיכה של הגראמ"מ שך זצ"ל, שיטול חלק בנשיאות הרשת. רבינו שהיה תלמידו נרתם לענין, והיה לאיש הקשר בין ראשי הישיבה לבין הרב שך, ועמד בסוד העניינים. יום אחד נקרא רבינו לביתו של הרב שך, והרב שך הוציא צ'ק מקופל לשניים ואמר - "רצוני למסור דבר למור אביך!" רבינו לתומו הכניסו מיד לכיס החולצה, אך הרב שך עצרו, הראה באצבעו שיסתכל, ולתדהמתו ראה - "לפקודת רשת החינוך התורני, סך חצי מיליון דולר". היתה זו תרומת הגביר הנכבד מר רייכמן, להקמת תלמודי תורה ספרדים!

במשך השנים חברה הרשת אל תנועת ש"ס שקמה בראשות הגר"ע יוסף זצ"ל, וגם בתקופה זו המשיך רבינו לעמוד לימין הארגון, ובדרכו האופיינית האיר בחדרי ההנהלה את רוחם של רבותינו ארזי הלבנון מייסדי המפעל הגדול, להעמיד את רשת החינוך על טהרת הקודש.

והכל לשם שמים ממש. לימים סיפר על הקפדתו המיוחדת שלא ליטול שכר כלל מרשת תלמודי התורה, ועדות חיה לכך, שעד יומו האחרון ממש, לא הכניס שום אחד מבני משפחתו לעבוד בתלמודי התורה, וכך היו מעשיו לשם שמים בלבד.

סדרת הספרים – אור לציון

שליחות קודש ראה רבינו בהקמת מכון להוצאת ספרי מור אביו, רבינו הגדול זי"ע, כוחות אדירים השקיע על כך. את אבני היסוד למפעל נשגב זה הניח רבינו עוד בימי בחרותו, בכישוריו החדים קלט שאם אביו רבינו הגדול לא שקד על כתיבת תורתו – מסיבותיו, הרי שלא עת לחשות ומקום הניחו לו, אזר אומץ להביא את הדבר מן הכוח אל הפועל, מהמסד ועד הטפחות, כפשוטו ממש.

ראשית דבר, מרכישת מכשיר הקלטה להעמידו על השולחן הטהור בחדר השיעורים של רבינו הגדול. עדות חיה לכך, ממכתב רבינו להוריו –

מוצש"ק פרשת וירא תשל"ב

כאן ישיבת פוניבז' יכב"ץ.

להורים היקרים מאוד, ה' עליהם יחיו לאוי"ט בשמחה ובריאות וכט"ס, שלום רב
וברכה מרובה...

לאבא מארי היקר שליט"א, אומר אני "ישר כחו" על מה שהעלה על הכתב
בשבוע זה חידושי תורה, יה"ר ויפוצו מעיונותיו חוצה, והצמאים אל דבר ה' יתענגו

על דברותיו הקדושים.

בהקשר לכך אני ומשום כך כותב אני מכתבי זה, נפגשתי היום עם הבחור בעל הטייפרקורדר, וקבעתי אתו שיבוא אל ביתנו ביום רביעי בים השעות 2:00 – 3:00 אחה"צ. לפי הפרטים שמסר לי הבנתי שהוא קנה את המכשיר ב 60 דולר, דהיינו 250 ל"י, והוא דורש 400 ל"י, סכום יקר לפי דעתי, משום כך אני חושב שכדאי לעמוד על המחיר, ולהוציאו בסכום של 300-350 ל"י. אני מקוה שתהיו בבית ביום ד' בשעה הנ"ל, אני מוכן לממן ההוצאות ובלבד שנזכה כולנו ויעזור מכשיר זה להגשמת שאיפותינו החשובות...

אגב מה עם השיעור בליל שבת קודש, צריך להוציא מכלל מחשבה למעשה...

בברכה באהבה ובחיבה עד אין קץ

אליהו.

וכך בהמשך הדרך, באיסוף כתבי היד של רבינו הגדול, הושבת תלמידי חכמים מובהקים מוותיקי תלמידי ומקושרי רבינו, לעריכת והוצאת הכתבים, היה רבינו עומד על חברי המכון, לכוון את הדברים לשביעות רצונו של אביו - בעל השמועה זי"ע.

ולעומת דאגתו לחלק התורני - יששכר, שקד רבינו גם על החלק הגשמי – זבולון, כי אם אין קמח אין תורה, ובעת שליוה את רבינו הגדול לנסיעתו לחוץ לארץ למען תלמודי התורה שיסד בארץ הקודש, ניצל את ההזדמנות ונועד עם נגיד חשוב, סיפר לו על רעיון הקמת יד ושם לחידושי התורה של מור אביו, שתורתו לא תהיה רק תורה שבעל פה, ישבו אברכים תלמידי חכמים, שיעסקו בהוצאה לאור של כתביו ושיעוריו הרבים של רבינו הגדול. הנגיד שמע ואורו עיניו. על אתר הוציא מכיסו סכום רב, תחב לידו כתרומה ראשונה לייסוד המכון.

לא קלה היתה הדרך, רבינו הגדול, בעל האור לציון, גדול המעיינים, ופאר עמלי התורה, סיבות שונות היו לו מדוע לא עסק בעצמו בכתיבת חיבוריו, מהם, מה שהעיד במסיבה שערכו לכבוד הוצאת ספרו הראשון - אור לציון תשובות חלק א', שהועיד את עצמו להעמדת תלמידים כפי שהנחה אותו רבו המובהק הגאון רבי עזרה עטייה זצ"ל, ומעולם לא חשב לכתוב את חידושיו, רק לימי זקנה, וגם זה נבצר ממנו באשר בערוב ימיו היתה ידו הימנית משותקת. ורבינו, בעידודה המלא של אמו הרבנית ע"ה, לא נח ולא שקט, עד שזכה לראות בסדרת הספרים.

כזה היה טרחו ויגיעו בספרים שיצאו לאור בחיי אביו הגדול – בעל השמועה, ספרי אור לציון חלק א' וחלק ב', חידושי גמרא מסכת יבמות, וחכמה ומוסר, וכך גם בשאר כרכים שיצאו לאור לאחר הסתלקותו, וכלשונו בהקדמת הספר אור לציון חלק ג' –

"הנני בזה בפניה ובקשה לאברכים היקרים תלמידי מרן המחבר זצ"ל די בכל אתר ואתר, אם יש בידם שיעורים ופסקי הלכות של רבינו, נא בכל לשון של בקשה

להמציא לנו את החומר שברשותם, וכבר אמרו בתלמוד (קידושין פג ע"א) כי נח נפשיה דרב אסי עלו רבנן לנקוטינהו לשמעתתיה, ופירש רש"י "נתקבצו לבית המדרש ואמרו כל ששמע שמועה חדשה מפיו יאמרנה באזני חבריו כדי לצרפם שלא ישתכחו".

מה רבתה שמחתו של רבינו בחתימת ספרי אור לציון על סדר השולחן ערוך – "אורח חיים", וכלשונו בהקדמת הספר חלק ד' –

"היום נפלה בחלקינו זכות גדולה, והננו בהודאה לבורא עולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לגמרה של תורה, אוסף ההלכות של מרן רבן של ישראל, על כל חלק שולחן ערוך אורח חיים, אשר תורתו היא אבן יסוד לכל בעלי ההוראה ומרביצי התורה והאברכים רבנן ותלמידהון בכל אתר".

ועד שנתו האחרונה של רבינו, לא נחה דעתו עד שהעמיד גם את עורכי הספרים הבאים, לברר מקחו של צדיק – בהלכה, ועל הש"ס ומשניות סדר זרעים, ועוד.

לא בכדי ספדו על רבינו ביוםא דאשכבתיה, הלא אביו רבינו הגדול שמיה חתים על חיבורו הגדול "אור לציון" זצ"ל, אבל הוא גופיה היה האור שהאיר לציון.

ומן השמים סייעו, שמרצו ויגיעו בהוצאת הספרים ראה פירות ופרי פירות, כי תורת האור לציון הפכה לנכסי צאן ברזל של עולם התורה, תלמידי חכמים שוקדים על הבנת דעתו בעומק הסוגיות ורזי ההלכה, מתוך ענוה וכבוד חכמים, כפי שחינך והנחיל רבינו הגדול (עי' חכמה ומוסר – זכרון הדסה, עמוד עט).

השפעתו הציבורית

צנוע היה רבינו בהיקף ידיעותיו בתורה והוראה, אך כוחו נודע בשערים עוד בראשית ימי אברכותו, כאשר סבו החסיד רבי אליהו אבא שאול זצ"ל, ביקשו למסור שיעור קבוע בגמרא בבית הכנסת "אהל רחל" מידי שבת בשבתו, לפני השיעור הנודע של רבינו הגדול.

לימים נקרא רבינו לכהן כרב רשמי לשכונות הצפון בירושלים, ובהמלצת אביו רבינו הגדול ישב על כס הרבנות, להורות בכל חלקי השולחן ערוך. משהסתיימה מלאכת בניית בית הכנסת "שארית יוסף" ע"י הנדיב החשוב ר' דרור בן דוד זצ"ל, נכנסו המייסדים לבית רבינו הגדול זי"ע לחלות פניו שיואיל לכהן פאר כרב בית הכנסת, אך רבינו האור לציון רוח אחרת היתה עמו, הצביע בידו על בנו יחידו, ואמר "אין ראוי ממנו להנהיג קהל ועדה, שימו אותו עטרה לראשכם, ויהי ה' עמו".

בקהילת קודש זו הנהיג רבינו את צאן מרעיתו עשרות בשנים, והיה להם לעמוד הענן, בתורה ובהנהגה. בשיעורי ההלכה נתגלה כוחו הגדול בהוראה, שומעי לקחו שהיו אברכים בני תורה מכל העדות והחוגים, ובראשם תלמידי חכמים מופלגים, יצאו נפעמים כל פעם מחדש. השיעור כלל פסקי הלכות משובצות בפלפולים המוסברים בטוב טעם ודעת.

ומה נהדר היה מראהו בדרשת שבת הגדול, מרחוק ומקרוב נהרו לבית מדרשו, שיעור זה היה מגדל אור בשכונה, בו היו משיחים כל יושבי שער, ללא פרסום ומודעות ענק ברחבי העיר. באווירה אפופת הוד קדומים הקרין רבינו על משתתפי השיעור, בהלכות בדיקת חמץ ובהלכות אפיית מצות הרגישו חרדת קודש ממהו חמץ, ובהלכות ליל הסדר וקרבת פסח, טעמו משהו מאור הגאולה. כשחזר רבינו מהשיעור לביתו סמוך לשקיעה, היה כמלך בגדוד, עטור מעריצים, שואלים ומקשים בענייניו של יום.

על חלקו בענייניו אבן העזר תעיד העובדה דלהלן: עם נפילת מסך הברזל בברית המועצות בראשית שנת התש"נ, החל גל גדול של עליה מארצות אלו לארץ ישראל, בעקבות כך שקדו חכמי הדור על תקנת הקהל בענייני יוחסין. מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל הקים בית דין מיוחד לכך - בית הדין לבירורי יהדות, וביקש מרבינו לעמוד בראשותו, ואכן רבינו עשה חיל במלאכת הקודש, ובמשך שנים זן וליבן בהרכב דיינים נוספים את זהותם של העולים. לימים נדפסו חלק מפסקיו בספרי 'פסקי דין' שעל ידי המועצה הדתית בירושלים.

טבעו של רבינו נודע למרחוק, רבים טעמו מדעת הזקנים שבו ושיחרו לפתחו, חברי הנהלת תלמודי התורה, ישיבות וסמינרים, היו מזמינים אותו להורות להם דבר ה', לדעת את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון.

ישיבת "אור לציון"

גולת הכותרת במפעל חייו של רבינו, הקמת ישיבה לשמו ולזכרו של אביו רבינו הגדול – ישיבת "אור לציון". שאיפת חייו היתה להרביץ תורה ולהנחילה לתלמידים, וכוחות אדירים השקיע בכך.

היה זה בערוב ימיו של רבינו הגדול, הקים רבינו ישיבה קטנה - 'משכן ציון', שהיתה אבן יסוד לישיבה הגדולה 'אור לציון' שהוקמה לימים בעיר הקודש והמקדש ברוב פאר והדר.

רבינו ניצב מעל ראשי תלמידיו כמלאך טוב האומר להם גדל, כאב לבניו היה יחסו אליהם, בדמותו המאירה כבש את לבם ליגיעת התורה ועבודת ה' יתברך.

בהיכל הישיבה נתגלה כוחו הגדול של רבינו בהעמדת צורתא דשמעתא, במלוא היקף שיטות הראשונים, ובעומק הסברות הנידונות בשמועה. מה נהדר היה מראהו בשעת מסירת השיעור כללי, אחר עיון מעמיק במראי המקומות שנמסרו, פותח היה רבינו בדברים, חושף רבדים חדשים בבהירות ובעמקות כיד ה' הטובה עליו, והיו הדברים שמחים ומשמחים כנתינתם מסיני.

לא אחת היה רבינו מצביע על חידושו ואומר: "זו הבהירות של רבי שמואל", "זו המתקנות שקיבלתי מרבי שלמה זלמן", זה "כח העיון של אבי מורי".

שמחת הלימוד הקיפה את כל רואיו ושומעי שיעוריו, הרגשת החיות של לימוד התורה המביאה את צעירי הצאן לשקוד על דלתותיה יומם ולילה.

נוכח פני ה'

נר לרגלי רבינו אמרתו הידועה של אביו, רבינו הגדול זי"ע, שהתפילה היא האמת מידה ליראת שמים של האדם, ואכן היתה התפילה אבן יסוד בחיי רבינו. לא אחת העיר שגם על תלמידי חכמים גדולים מוטל ללמוד איך להתפלל.

ונאה דורש נאה מקיים היה רבינו, במחיצתו היה מורגש בעליל מהי עבודה שבלב, בהעמדת צורת התפילה מתחילתה ועד סופה. מתפלל היה כמונה מרגליות, כבן המתחטא לפני אביו, והיה דמות לרבים וטובים איך להתפלל במתינות ובחיתוך המילים.

במשך עשרות שנים זכה לשמש כשליח ציבור בתפילות הימים הנוראים. מסורת אבות היתה שגורה על לשונו בנוסח התפילות, רבים באו לחסות בצילו בימים אלו, אשר היה יום טוב שלו, ובני ביתו מעידים על ההכנה שהיה עושה בימים שלפני ככהן גדול בשעתו, במנגינות מעוררות לב בשר, ובהבנת תיבות התפילה. וכך עם הרגש עצום בו נצטיין היה ל"בעל תפילה", ובתפילתו קרב לב המתפללים לאביהם שבשמים.

טוהר מידותיו

רבינו כל ימיו ברח מהגדולה, מעולם לא ייחס לעצמו מעלה או חשיבות כאדם גדול בפני עצמו, ואפילו לא של מעתיק השמועה, אלא כ"תלמיד של" - "בנו של", קיבל ומסרה כפשוטו. מעולם לא ניצל את מעמדו לכבוד וליקר, לא ערך כינוסים בראשותו, מסיבות או מעמד הקבלת פני רבו, כל פרסום היה זר לרוחו. מעולם לא חיפש להשמיע דברו ולהורות הוראה, הצטנע במקומו וביקש רק לכבד ולתמוך. בא הדבר לביטוי כשהיה בא להלוויה או לשבעה, שימש כאב רחום עבור בני המשפחה. וכך בימי שמחה, השתדל לגרום קורת רוח לבעלי השמחה, ידע שישמחו בעצם נוכחותו.

מטוהר מידותיו התמסר בכל עוז לאביו רבינו הגדול בשנות חייו, עשה כל שביכלתו לשמר ולהעצים את היקר והקדוש לו, כך בבריאותו וכך בחוליו, כאשר ארון האלוקים ישב בתוך היריעה, מופת היה לרבים במסירותו האינסופית אל שלומו, עד שגדולים וטובים המליצו עליו – "אם רצית לדעת עד היכן מגיעה מצוות כיבוד אב ואם, צא ולמד מהנהגותיו של רבי אליהו אבא שאול לאביו ואמו הגדולים זצ"ל".

"בן יכבד אב" - בחייו ובמותו.

חיבה יתרה נודעת לו לסדרת הספרים "רבנו האור לציון", וראה בהם ערך של ספרי מוסר חי, המתארים את המאירה של אביו רבינו הגדול, למען יעמדו תולדות חיי האדם הגדול בענקים, בפני כלל ישראל, אברכים ועמלי תורה, מורי הוראות ויושבי על מדין, ועד לצעירי הצאן ובית יעקב אלו הנשים.

השארת רוחו לדורות

בפטירתו של רבינו נפער חלל עצום בהעדר חוליה מפוארה של מסורת העמדת התורה, המשכיות הקשר עם אביו הגדול רבן של ישראל רבינו האור לציון זי"ע, ושאר גדולי ישראל חכמי ורבני ישיבת "פורת יוסף" אשר זכה לשמש לפניהם ולקבל מהם דרכי ההנהגה, ומה שזכה לקבל מרבوتיו גדולי ישראל הארזים אשר בלבנון, ראשי ישיבות קול תורה ופוניבז', זכר צדיקים לברכה.

ברכה עצומה הותיר אחריו, בכתביו המרובים על חלקים רבים בתורה, בהלכה ובאגדה, מהם עתידים לצאת לאור עולם בסייעתא דשמיא - מתוך שיעוריו, כתביו ואגרותיו, ומתוך שיעוריו בהיכלי הישיבות, ושיחות שנשא בפני תלמידיו ובפני עמך ישראל, די בכל אתר ואתר.

ועולמו ראה רבינו בחייו, בהיות מיטתו שלימה, בניו ממשיכי דרכו ודרך אבותיו ורבותיו, ביגיעת התורה ובהרבצת תורה בדרך המסורה, ומקדשים שם שמים בהנהגותיהם.

בראשות הישיבה מכהן בנו הגדול הגאון רבי בן ציון אבא שאול שליט"א, מחבר הספרים ברכת ציון כ"ד חלקים על מסכתות הש"ס, ו"אור ההלכה" על סדר השולחן ערוך, וממשיך דרכו בקודש בהיכל הישיבה הגדולה, ובהעמדת קרן התורה בכל אתר ואתר, ומשמש כדמות מופת לשקידת התורה מתוך יראת ה' צרופה.

"מתהלך בתמו צדיק אשרי בניו אחריו" (משלי כ, ז).